IX. PAŠARŲ SAUGA

24. Jei pašarų ūkio subjektai naudoja ne savo išaugintus ir pagamintus pašarus, pašarai turi būti įsigyjami ir naudojami tik iš tų pašarų ūkio subjektų, kurie yra registruoti ir (arba) patvirtinti 2005 m. sausio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 183/2005, nustatančio pašarų higienos reikalavimus (OL 2005 L 35, p. 1), su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 219/2009 (OL 2009 L 87, p. 109), nustatyta tvarka (Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos patikrinimo akto „Specialiųjų reikalavimų pirminei pašarų gamybai ir su ja susijusiai veiklai“ 2 klausimas).

Paaiškinimas:

Lietuvos Respublikos Pašarų įstatymo (Žin., 2000, Nr. 34-952; 2010, Nr. 12-560) 3 straipsnio 17 punktas nustato, kad pašarų ūkio subjektas – tai asmuo, įstatymų nustatyta tvarka gaminantis, laikantis, fasuojantis, pakuojantis, transportuojantis, naudojantis ir tiekiantis rinkai pašarus.

2005 m. sausio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 183/2005, nustatančio pašarų higienos reikalavimus (OL 2005 L 35, p. 1), su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 219/2009 (OL 2009 L 87, p. 109) (toliau – reglamentas (EB) Nr. 183/2005) 5 straipsnio 6 punktas, nustato, kad pašarų verslo operatoriai ir ūkininkai įsigyja ir naudoja pašarus iš tų ūkio subjektų, kurie registruoti ir (arba) patvirtinti pagal šio reglamento reikalavimus.

Lietuvoje reglamentą (EB) Nr. 183/2005 įgyvendinantys pagrindiniai teisės aktai:

1) Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. 3D-607 „Dėl ūkio subjektų, kurie verčiasi pašarų veikla, įregistravimo“ (Žin., 2006, Nr. 5-175; 2010, Nr. 67-3361).

2) Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. 3D-606 „Dėl ūkio subjektų, kurie verčiasi pašarų veikla, patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. 5-173; 2010, Nr. 79-4090).

Pažymėtina, kad pagrindinis įregistravimo tikslas – užtikrinti pašarų atsekamumą nuo pašarų gamintojo iki galutinio pašarų vartotojo ir įgyvendinti veiksmingą valstybinę pašarų kontrolę.

Atkreiptinas dėmesys, kad įregistravimas nėra privalomas:

1) tiems ūkio subjektams, užsiimantiems pirmine pašarų gamyba (augalininkyste), kurių žemės ūkio naudmenos iki 3 ha;

2) ūkio subjektams, laikantiems maistui auginamus gyvūnus ir (ar) užsiimantiems augalininkyste, jei pašarai ir iš gyvūnų gauti produktai ar patys gyvūnai naudojami tik savo reikmėms;

3) ūkio subjektams, kurie laiko maistui auginamus gyvūnus ir Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos nustatyta tvarka tiekia savo užaugintus maistui auginamus gyvūnus ar iš jų gautus gyvūninius produktus mažais kiekiais tiesiogiai galutiniam vartotojui ir / ar vietiniams mažmeninės prekybos subjektams, tiesiogiai aprūpinantiems galutinį vartotoją (kaip apibrėžta Paukščių ir kiškinių gyvūnų šviežios mėsos tiekimo mažais kiekiais vietinei rinkai veterinarijos reikalavimuose patvirtintuose Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2005 m. gruodžio 22 d. įsakymu Nr. B1-717 (Žin., 2005, Nr. 153-5667) - šviežios mėsos mažais kiekiais tiekėjai – ūkio subjektai, kurie laikymo vietoje augina paukščius ir kiškinius gyvūnus ir per savaitę paskerdžia ne daugiau kaip 150 paukščių ir kiškinių gyvūnų);

4) ne maistui auginamų gyvūnų laikytojams;

5) mažmeninei prekybai gyvūnų augintinių ėdalu.

Vadovaujantis aukščiau išdėstytais teisės aktais, darytina išvada, kad ūkio subjektai (fiziniai (ūkininkai) ar juridiniai asmenys (pašarų veikla užsiimančios įmonės)) privalo įsigyti iš pašarų ūkio subjektų, kurie, priklausomai nuo jų vykdomos veiklos, yra registruoti ir / ar patvirtinti kompetentingų instutucijų, išskyrus atvejus, kai toks registravimas ir / ar patvirtinimas vadovaujantis teisės aktų nuostatomis nėra privalomas.

Pažymėtina, kad visų Lietuvoje registruotų ir / ar patvirtintų pašarų ūkio subjektų sąrašus galima rasti Įregistruotų pašarų ūkio subjketų sąraše ir Pašarų ūkio subjektų registre, kurie viešai ir neatlygintinai skelbiami Pašarų ūkio subjektų informacinėje sistemoje (PUSRIS), Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos tinklalapyje www.vmvt.lt.

Pašarų ūkio subjektų informacinėje sistemos nuoroda internete:

http://www.vic.lt:8101/pls/seklos/rpu.sel

Atkreiptinas dėmesys, kad pašarai gali būti įsigyjami ir iš ūkio subjektų, kurie pagal reglamento (EB) Nr. 183/2005 reikalavimus yra registruoti ir / ar patvirtinti kitose Europos Sąjungos šalyse. Europos Sąjungos valstybių skelbiamą informaciją apie registruotus ir / ar patvirtintus pašarų ūkio subjektus galima rasti Europos Komisijos internetiniame tinklalapyje adresu:

http://ec.europa.eu/food/food/biosafety/establishments/feed_list_en.htm

25. Pašarų ūkio subjektai turi vykdyti privalomus Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos nurodymus, susijusius su pašarų tyrimų rezultatais, neatitinkančiais teisės aktų reikalavimų (Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos patikrinimo akto „Specialiųjų reikalavimų pirminei pašarų gamybai ir su ja susijusiai veiklai“ 11 klausimas).

Paaiškinimas:

Vadovaujantis Pašarų įstatymo 12 straipsnio 1 dalies 2 punktu, valstybinės pašarų kontrolės institucijos turi teisę laikinai sustabdyti arba uždrausti gaminti, tiekti rinkai ir naudoti nesaugius pašarus.

Pažymėtina, kad tokia teisė įtvirtinta ir nuo 2011 m. liepos 1 d. įsigaliosiančio Lietuvos Respublikos veterinarijos įstatymo pakeitimo įstatymo (Žin., 2010, Nr. 148-7563) 7 straipsnio 1 punkte, kuriame nurodoma, kad Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos pareigūnai pagal savo kompetenciją turi teisę duoti privalomus nurodymus fiziniams ar juridiniams asmenims, kitoms organizacijoms ir jų filialams, kurie verčiasi gyvūnų auginimu, pašarų ir pašarų priedų, įskaitant pirminę pašarų gamybą, gyvūninių produktų ir žaliavų gamyba, perdirbimu, veterinarine farmacija, sandėliavimu, transportavimu ar prekyba, vykdyti Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos ir kitų teisės aktų reikalavimus, kad neplistų gyvūnų užkrečiamosios ligos, gaminami pašarai, pašarų priedai, gyvūniniai produktai nebūtų kenksmingi žmonių ir gyvūnų sveikatai.

Atkreiptinas dėmesys, kad šiame Valdymo reikalavimų straipsnyje nurodyti nurodymai (laikinai sustabdyti arba uždrausti gaminti, tiekti rinkai ir naudoti nesaugius pašarus), susiję su pašarų tyrimų rezultatais, neatitinkančiais teisės aktų reikalavimų, privalo būti pateikti apskrities, miesto ar rajono valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos viršininko sprendimu Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2006 m. birželio 1 d. įsakymu Nr. B1-367 „Dėl tipinių formų patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. 63-2355) patvirtintomis formomis.

Įgyvendinant Valdymo reikalavimų 25 punktą pašarų ūkio subjektai privalo vykdyti privalomus Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos nurodymus (laikinai sustabdyti arba uždrausti gaminti, tiekti rinkai ir naudoti nesaugius pašarus), susijusius su pašarų tyrimų rezultatais, neatitinkančiais teisės aktų reikalavimų. Pašarų tyrimai atliekami įgyvendinant Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2006 m. gruodžio 27 d. įsakymu Nr. 3D- 507 (Žin., 2007, Nr. 1-31) patvirtintą Privalomųjų pašarų saugos reikalavimų techninį reglamentą, kuriame nustatyti didžiausi leistini nepageidaujamų medžiagų kiekiai pašaruose. Pažymėtina,

kad minėto teisės akto reikalavimai privalomi visiems pašarus gaminantiems, laikantiems, gabenantiems, naudojantiems ar jais prekiaujantiems ūkio subjektams ir pašarų kokybės valstybinę kontrolę atliekančioms institucijoms.

26. Pašarų ūkio subjektai turi užtikrinti pašarų atsekamumą (Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos patikrinimo akto „Specialiųjų reikalavimų pirminei pašarų gamybai ir su ja susijusiai veiklai“ 3 klausimas).

Paaiškinimas:

Vadovaujantis 2002 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 178/2002, nustatančio maistui skirtų teisės aktų bendruosius principus ir reikalavimus, įsteigiančio Europos maisto saugos tarnybą ir nustatančio su maisto saugos klausimais susijusias procedūras (OL *2004 m. specialusis leidimas*, 15 skyrius, 6 tomas, p. 463), su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. birželio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 596/2009 (OL 2009 L 188, p. 14) 18 straipsnio 1–3 dalimis, 1) turi būti galimybė visuose gamybos, perdirbimo ir paskirstymo etapuose atsekti maisto produktą, pašarą, maistui skirtą gyvūną ir kitas medžiagas, skirtas arba reikalaujamas dėti į maistą ar pašarą; 2) maisto ir pašarų verslo operatoriai turi įstengti nustatyti kiekvieną asmenį, pateikusį jiems maisto produktą, pašarą, maistui skirtą gyvūną bei kitas medžiagas, skirtas arba reikalaujamas dėti į maistą ar pašarą. Tam tikslui minėti operatoriai privalo vietoje turėti sistemas bei taikyti procedūras, suteikiančias galimybę kompetentingų institucijų prašymu pateikti joms šią informaciją; 3) maisto ir pašarų verslo operatoriai privalo vietoje turėti sistemas bei taikyti procedūras, suteikiančias jiems galimybę nustatyti kitas įmones, į kurias yra pateikti jų produktai. Kompetentingų institucijų prašymu ši informacija yra joms pateikiama.

Pažymėtina, kad, vadovaujantis Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2006 m. gruodžio 27 d. įsakymu Nr. 3D-507 patvirtinto Privalomųjų pašarų saugos reikalavimų techninio reglamento (Žin., 2007, Nr. 1-31) 4 punktu, ūkio subjektai, gaminantys, laikantys, gabenantys, naudojantys pašarus ar jais prekiaujantys, privalo tvarkyti pašarų apskaitą taip, kad būtų garantuotas pašarų atsekamumas.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą, teisės aktuose įtvirtinta pašarų ūkio subjekto pareiga – užtikrinti galimybę visuose gamybos, perdirbimo ir paskirstymo etapuose atsekti pašarą. Pagrindinis atsekamumo užtikrinimo principas „vienas žingsnis į priekį ir vienas žingsnis atgal“ reiškia, kad pašarų ūkio subjektas turi žinoti iš ko įsigyjo pašarą ir kam

pašarus pateikė, jei pašarai teikiami į rinką. Pažymėtina, kad teisės aktuose nenumatyta pareiga nustatyti pašarus įsigyjusio vartotojo iš pašarų mažmeninės prekybos vietų.

Pabrėžtina, kad pašarų ūkio subjektai turi tvarkyti apskaitą, susijusią su tiekiamų rinkai pašarų paskirties vieta bei kiekiu (žr. 27 punktą).

27. Pašarų ūkio subjektai turi tvarkyti apskaitą, susijusią su tiekiamų rinkai pašarų paskirties vieta bei kiekiu. (Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos patikrinimo akto „Specialiųjų reikalavimų pirminei pašarų gamybai ir su ja susijusiai veiklai“ 12 klausimas).

Paaiškinimas:

Reglamento (EB) Nr. 183/2005 I priedo A dalies II skyriaus 2 punkto e papunktis nustato, kad pašarų ūkio subjektai ypač privalo tvarkyti apskaitą, susijusią su visų sąnaudų kiekiais bei šaltiniais ir kiekvieno pašarų produkto paskirties vieta bei kiekiu.

Įgyvendinant Valdymo reikalavimų 27 punktą pašarų ūkio subjektai privalo užtikrinti, kad būtų tvarkoma tokia apskaita, kuri leistų nustatyti tiekiamų rinkai pašarų paskirties vietą bei pateiktų pašarų kiekį.

Pažymėtina, kad teisės aktuose nėra nustatyta, kokios formos apskaita turėtų būti vedama. Todėl atkreiptinas dėmesys, kad, vadovaujantis reglamento (EB) Nr. 183/2005 5 straipsnio 4 dalimi**,** pašarų ūkio subjektai gali vadovautis tam tikrų pašarų verslo sektoriaus atstovų (pvz. asociacijų) parengtomis rekomendacijomis (geros praktikos gairėmis), kurios padėtų laikytis reglamento reikalavimų. Pabrėžtina, kad, vadovaujantis reglamento (EB) Nr. 183/2005 nuostatomis, nacionalines geros praktikos gaires turėtų rengti ir jas platinti pašarų verslo sektoriai.

28. Siekiant išvengti pavojingo pašarų užteršimo, pašarai turi būti sandėliuojami atskirai nuo medžiagų, draudžiamų naudoti ūkiniams gyvūnams šerti. (Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos patikrinimo akto „Specialiųjų reikalavimų pirminei pašarų gamybai ir su ja susijusiai veiklai“ 6 klausimas).

Paaiškinimas:

Reglamento (EB) Nr. 183/2005 I priedo A dalies I skyriaus 1 punktas nustato, kad už pirminę pašarų gamybą atsakingi pašarų ūkio subjektai turi užtikrinti, kad veikla būtų organizuojama ir vykdoma taip, kad būtų išvengta galimo pavojaus pašarų saugumui arba šio pavojaus rizika būtų pašalinta ar sumažinta. Pažymėtina, kad reglamento (EB) Nr. 183/2005 I

priedo A dalies I skyriaus 4 punkto e papunktis nustato, kad, kai reikia, pašarų ūkio subjektai turi imtis tinkamų priemonių, ypač sandėliuoti ir tvarkyti atliekas bei pavojingas medžiagas atskirai ir saugiai, kad būtų išvengta pavojingo užteršimo.

Įgyvendinant Valdymo reikalavimų 28 punktą pašarų ūkio subjektai privalo užtikrinti, kad pašarai būtų sandėliuojami atskirai (t.y. kad būtų išvengta galimo pavojaus pašarų saugumui) nuo medžiagų, draudžiamų naudoti ūkiniams gyvūnams šerti.

Žaliavų, kurių pateikimas į rinką arba naudojimas gyvūnų mitybos tikslams yra apribotas arba draudžiamas sąrašas pateikiamas 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 767/2009 dėl pašarų tiekimo rinkai ir naudojimo, iš dalies keičiantis reglamentą (EB) Nr. 1831/2003 ir panaikinantis direktyvas 79/373/EEB, 80/511/EEB, 82/471/EEB, 83/228/EB, 93/74/EEB, 93/113/EB, 96/25/EB bei sprendimą 2004/217/EB (OL 2009 L 229, p. 1) III priedo 1 skyriuje:

1 skyrius: Draudžiamos medžiagos

1. Fekalijos, šlapimas bei atskirtas virškinamojo trakto turinys, gautas ištuštinus ar pašalinus virškinamojo trakto turinį, nežiūrint į tai, ar šios medžiagos buvo kaip nors apdorotos ar pridėta kokių nors priemaišų.

2. Rauginimo medžiagomis apdirbti kailiai, įskaitant jų atliekas.

3. Sėklos ir kita augalų dauginamoji medžiaga, kuri po derliaus nuėmimo buvo atitinkamai apdorota su augalų apsaugai skirtais produktais atsižvelgiant į numatytąją jų paskirtį (dauginimas) bei iš jų gauti šalutiniai produktai.

4. Mediena, įskaitant pjuvenas ar kitus iš medienos, apdorotos su medienos konservantais kaip apibrėžta 1998 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/8/EB dėl biocidinių produktų pateikimo į rinką (1) V priede, gautus produktus.

5. Visos atliekos, gautos įvairiais miesto, buitinių ar pramoninių nuotekų, kaip apibrėžta 1991 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 91/271/EEB dėl miesto nuotėkų valymo (2) 2 straipsnyje, valymo proceso etapais, nepaisant to, ar šios atliekos toliau perdirbamos, ir neatsižvelgiant į nuotekų kilmę (3).

6. Kietosios miesto atliekos (4), tokios kaip buitinės atliekos.

7. Žemės ūkio pramonės produktų pakuotės ir pakuočių dalys.

8. Baltyminiai produktai, gauti iš *Candida* genties mielių, išaugintų n-alkanų terpėje.

29. Vaistiniai pašarai turi būti laikomi ir tvarkomi taip, kad būtų išvengta kitų pašarų užteršimo ir vaistiniai pašarai nekeltų rizikos ūkiniams gyvūnams, kuriems vaistiniai pašarai

nėra skirti. (Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos patikrinimo akto „Specialiųjų reikalavimų pirminei pašarų gamybai ir su ja susijusiai veiklai“ 16 klausimas).

Paaiškinimas:

Reglamento (EB) Nr. 183/2005 III priedo „Šėrimas“ dalies I skyriuje „Sandėliavimas“ nustatyta, kad vaistiniai (reglamente vartojama sąvoka „gydomieji“) ir ne vaistiniai pašarai, skirti atskiroms gyvūnų rūšims ar veislėms, turi būti laikomi taip, kad sumažėtų rizika jais šerti kitus gyvūnus.

Įgyvendinant Valdymo reikalavimų 29 punktą pašarų ūkio subjektai privalo užtikrinti, kad vaistiniai pašarai būtų laikomi ir tvarkomi taip, kad būtų išvengta kitų pašarų užteršimo ir vaistiniai pašarai nekeltų rizikos (būtų nepasiekiami ir / ar neprieinami) ūkiniams gyvūnams, kuriems vaistiniai pašarai nėra skirti, t.y. nebūtų galimybės vaistiniais pašarais užteršti kito pašaro (pvz. laikant vaistinius pašarus pažeistomis pakuotėmis kitų nepakuotų pašarų talpyklose ar ūkinių gyvūnų laikymo vietose ir pan.).